

Ірина Пуцята
асист. кафедри ЖЗМК,
Національний університет
“Львівська політехніка”,
Iryna.S.Putsyata@lpnu.ua

ПОЛІТИЧНІ ТОК-ШОУ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕЛЕКАНАЛАХ: ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ОБ’ЄКТИВНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ТЕЛЕКАНАЛУ 1+1, ПРОГРАМИ “ПРАВО НА ВЛАДУ”)

© Пуцята Ірина, 2019

Здійснено аналіз ток-шоу як жанру масової культури, що розглядається як багатогранний засіб заповнення телевізійного ефіру, багатофункціональний аспект масової й міжособистісної комунікації. Досліджено телепрограму “Право на владу”, в якій можна простежити дотримання принципу об’єктивності. Виділено переваги та недоліки в проведенні ток-шоу.

Звернено увагу на те, що основні принципи, на яких основане телешоу, правдивість і реальність того, про що ведеться мова. Практично завжди в шоу можна почути життєві неординарні історії – це своєрідна родзинка програми. Або ж просто на телешоу запрошують людей, які знають зміст проблеми не зі статистичних даних, а мають багатий особистий досвід роботи з тієї чи іншої теми.

Політичні ток-шоу розглянуто як “замінник демократії”, що витіснив реальну політику. Аналіз поглядів вітчизняних науковців, медіа-критиків та медіа-експертів свідчить про неоднозначність сприйняття програм та багатоцільову роль суспільно-політичних ток-шоу.

Акцентовано на тому, що політичні телепроекти завжди орієнтовані не тільки на політиків, журналістів але й на середньостатистичну глядацьку аудиторію. Передбачається, що в кожній передачі буде запропоновано якесь, хоча б і проміжне, рішення поставленої проблеми. Потенційно такі програми можуть сприяти звільненню від поширених культурних страхів і упереджень. Нарешті, як і інші телевізійні проекти, ток-шоу повинні також розважати аудиторію, утримуючи її біля екранів.

Саме композиційні особливості виділяють ток-шоу серед інших видів дискурсу і визначають його вплив на формування світогляду. Ефективність досягається за допомогою роботи за певними схемами, що і показано в цій роботі. Саме вони сьогодні помітно впливають на формування обличчя телебачення. Стилiстика сучасного телеефіру диктується законами видовища, елементи якого збагатили телевізійну публіцистику, утворивши, по суті, новий жанровий формат, який має характер шоу.

Ключові слова: ток-шоу, телепередачі, телевізійний ефір, теледискусії, політичні ток-шоу.

Iryna Putsyata

POLITICAL TALK SHOW ON UKRAINIAN TV CHANNELS: OBSERVANCE OF THE PRINCIPLE OF OBJECTIVITY (ON THE EXAMPLE OF THE TV CHANNEL 1+1, THE PROGRAM “PRAVO NA VLADU”)

The article analyzes the talk show as a genre of mass culture. It is considered as a multi-faceted means for filling the television broadcast, multifunctional aspect of mass and

interpersonal communication. The article analyzes the “Pravo na vladu”, in which you can trace observance of the principle of objectivity. The advantages and disadvantages of the talk show are highlighted. This study focuses attention to the fact that the main principles on which talk shows are being built, It is truth and reality of what you are talking about. Almost always in the show you can hear life’s extraordinary stories. This is a kind of highlight of the program. Or maybe just – people are invited to the TV show, people, who know the content of the problem not from the statistics, but have a wealth of personal experience in one or another topic.

In the article, political talk shows are considered as “substitute for democracy”, that superseded real policy. The analysis of the views of domestic scientists, media critics and media experts indicates ambiguity in the perception of programs and multi-purpose role of socio-political talk shows.

It is accented on that fact, that political TV projects are always focused not only on politicians, journalists but also to the average viewer’s audience. It is assumed that in each transmission will be offered some, at least intermediate, solution to the problem. Potentially, such programs may serve as exemptions from widespread of cultural fears and prejudices. At last, like other television projects, talk shows should also entertain an audience by holding it around the screens.

It is the compositional features that distinguish the talk show among other types of discourse and determine its influence on the formation of the worldview. Efficiency is achieved through the work on specific schemes, as shown in this paper. Exactly today they have a significant influence on the formation of the face of television. Stylistics of modern television is dictated by the laws of the spectacle, the elements of which enriched television journalism, creating, in essence, a new genre format that has the character of the show.

Key words: talk shows, television broadcasts, TV broadcasting, TV discussions, political talk shows.

Постановка проблеми. Чи не 99 % відомостей про політику звичайний громадянин отримує із засобів масової інформації. Вони ж і формують наше ставлення до того чи іншого діяча або до будь-якої партії.

Безумовно, з усіх ЗМІ найважливішим за ступенем впливу є телебачення. Будь-яка творча діяльність, зокрема і в журналістиці, характеризується тим, що її результатом є якісно новий “продукт”, специфічний для цього виду творчості. Телевізійна журналістика “виходить” на масову аудиторію великою сукупністю різних за типом і жанром програм. Одним із найрейтинговіших і затребуваних сьогодні жанрів є ток-шоу. Телешоу активно розвивається як на центральних, так і на місцевих каналах. Його відмінна риса – видовищність, досяжна тільки за наявності багатого творчого потенціалу колективу програми.

Протягом останніх років серед усіх різновидів шоу лідирують політичні “ток-шоу”. Суспільно-політичні передачі, передусім, цікаві аудиторії у зв’язку із політичною обстановкою в світі, з потребою у соціально-політичному інформуванні.

Телебачення, намагаючись відповідати вимогам аудиторії, заповнює години прайм-тайму переважно політичними програмами. Творці шоу запрошують гостей з різними політичними позиціями, демонструючи цим високий рівень розвитку демократії та свободи слова в країні.

Інтерес до ток-шоу не випадковий: у цих програм є свої сильні сторони і потенційні можливості. Саме шоу дає змогу моделювати ситуації, спільно переживати їх, заручаючись підтримкою віртуального колективу, обговорювати допустимі лінії поведінки, що компенсує брак авторитетних суджень і вказівок.

Найцікавіший формат суспільно-політичних програм – телешоу за участю представників політичної еліти.

Аналіз останніх досліджень. Політичні телевізійні ток-шоу є предметом постійної уваги і зарубіжних, і вітчизняних дослідників (Б. М. Тімберг, Б. Ерлер, С. Лівнінгстоун, Б. Геблер,

Е. Толсон, Х.-Ф. Фолтін, Й. Теншер, А. Дьорнер, Х. Шиха, С. Поцелуєв, А. Вартанов, Д. Бондарев, О. Козлова, Н. Вакурова, Л. Московкін, А. Яковець, Е. Гмизіна, Л. Шутяк, Ю. Голодникова, М. Доманська, І. Победоносцева).

До вивчення питання об'єктивності в журналістиці підходили такі вчені: Є. П. Прохоров, І. Н. Дьоміна, І. В. Блауберг та ін.

Проте у працях дослідників не звернено увагу на дотримання принципу об'єктивності, на взаємодію ведучого та гостя в студії під час політичного шоу, що і визначає актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження. Проаналізувати особливості дотримання принципу об'єктивності (на прикладі телеканалу 1+1, програми “Право на владу”).

Виклад основного матеріалу. Ток-шоу у багатьох країнах високо цінується як форум для суспільної дискусії з політичних питань, здебільшого можливість обговорювати важливі проблеми в прямому ефірі, що є символом демократії.

Зазначимо, що як у науковому, так і у медійному дискурсі роль цього різновиду шоу використовують у контексті визначення ролі телебачення. Дискусія відбувається навколо одного із засадничих питань суспільної філософії двадцятого століття: “Чи телебачення, та й масова культура загалом, може бути носієм просвітництва, чи радше навпаки – ідіотизує маси?” [8].

Ток-шоу (від англ. *talkshow* – розмовне шоу) – вид телепередачі, в якому один або кілька запрошених учасників обговорюють теми, які запропонував ведучий, із залученням глядачів у студії й біля телеекранів за допомогою запитань із залу, телефонних дзвінків. Телешоу – розмовний жанр, сучасний аналог теледискусії, адресований “не всім, але кожному”. Нині ток-шоу є одним із найпоширеніших на вітчизняному телебаченні жанрів [7].

Кожне політичне шоу повинно прагнути досягти рівноваги між розвагою і просвітництвом публіки. Глядач має отримувати інформацію доволі несподівану, щоб бути цікавою, проте не настільки дивну, щоб породжувати непорозуміння і руйнувати спілкування. Взаємно “працюючи на імідж”, учасники телешоу одночасно інформують публіку про політичні проблеми. В ідеалі політичне ток-шоу повинно знаходити баланс у формулюванні своїх повідомлень, що відсилають, щонайменше, відразу два адресати, політична значущість яких для політика різна. У центрі комунікативного інтересу (демократичного) політика – виборці, й тільки потім – його безпосередні суперники й опоненти з дебатів. На основі постулату достовірності політики діють найсуверенніше тоді, коли висловлюють свої тези спокійно, об'єктивно і компетентно, але не нудно.

Аналогічно, вдале політичне ток-шоу завжди є рівновагою між владою і компетенцією, що реалізується в ньому. Ці два начала, залежно від їх дозування, істотно визначають діалогові ролі, а також стратегії управління діалогом, що впливають з них [10].

Щоб привернути до себе якомога більшу глядацьку аудиторію, численні українські телеканали транслюють найрізноманітніші програми – часом якісні, а деколи вельми низькопробні. Тим не менш, незалежно від якості цих шоу, багато глядачів “підсаджуються” на такий розважальний продукт і з нетерпінням чекають телепередачі, щоб повболівати за улюбленого співака, танцюриста або кулінара. Але крім програм суто розважальних, кожен телеканал намагається створити своє політичне ток-шоу, тобто запропонувати глядачеві телеконтент, під час якого в студії відбуваються дискусії між представниками різних політичних партій за участю експертів, журналістів та активної частини населення, так званих активістів. Однак далеко не всі телешоу насправді стають майданчиком, на якому ведуться серйозні й вдумливі дискусії, даючи змогу глядачам краще розібратися в політичних поглядах опонентів, у економічній ситуації, яка склалася в Україні, в соціальних проблемах і в інших дуже важливих питаннях, які стосуються не тільки життя кожної окремо взятої людини, але і всієї країни загалом.

Сьогодні в науковому дискурсі дослідження програм цього формату відбувається у контексті розгляду ролі ЗМІ в сучасному світі й інформаційному суспільстві, аналізу таких явищ, як “теледемократія”, “медіатизація політики”, “медіакратія”, “постжурналістика”. І зарубіжні, й вітчизняні науковці підкреслюють багатовимірність цих концептів і засвідчують посилення взаємозалежності політики та медіа.

Зокрема, І. Рибак, називаючи тенденції політичної медіатизації, визначає ток-шоу як медіа-формат репрезентації вітчизняної політики. На думку дослідника, “їх широке використання зумовлює трансформацію базису політики, що асимілюється з мас-медіа та їх технологіями у своїх вихідних функціях, зокрема у функції комунікації з суспільством” [7, с. 15].

В. Іванов наголошує на тому, що медіатизація політики – це коли за привабливість для виборця борються іміджі, а не погляди і реальні справи політиків, що призводить до популізму. А сучасний ритм життя і швидкість його відображення у медіа роблять немодними серйозні обговорення перспектив розвитку та аналіз успіхів і невдач [3, с. 14].

Наслідком теледемократії, як зауважує Т. Єршова, є можливість людей, не розбираючись у питанні, брати активну участь в його обговоренні в телешоу, що є інсценуванням модної сьогодні ідеї прямої демократії, у якій все вирішують люди і саме від них все залежить [2, с. 63].

Головна особливість української теледемократії в політичних шоу, на думку О. Довженка, – доведена до абсурду можливість казати неправду, голослівно звинувачувати чи погрожувати: “Якби хоч один відсоток виголошених за ці роки взаємних звинувачень потягнув за собою суд і слідство, більшість впливових українських політиків нині сиділа б у в’язниці чи на лаві підсудних” [1, с. 20]. Наслідком цього, як вважає дослідник, стало виникнення відчуття віртуальності всього, що відбувається як у студіях ток-шоу, так і в політиці загалом.

Передбачається, що ток-шоу повинні демонструвати здатність учасників дотримуватися високих культурних стандартів ведення політичної дискусії. Але, на жаль, часто політичні програми стають майданчиком, де дискусії перетворюються на базарні словесні баталії, на взаємне обливання брудом, тому варто задуматися над тим, чи можна шоу настільки низького культурного рівня називати дискусійними майданчиками. Ці програми – це здебільшого доволі “брудні” розважальні вистави, покликані залучати до телеканалу глядача, ласого на скандали. Чи повинні українські ЗМІ транслювати таку низькопробну продукцію? Щоб отримати відповідь на це питання, варто провести хоча б короткий аналіз ток-шоу “Право на владу”.

“Право на владу” – суспільно-політичне шоу телеканалу 1+1, під час якого запрошені в студію гості в прямому ефірі обговорюють найактуальніші теми тижня і відповідають на незручні запитання.

Особливістю проекту є те, що в класичному форматі політичного телешоу знайшли спосіб вирізнитися його засновники. Учасники – чотири політики, яких перевіряють експерти-журналісти та глядачі на правдивість та чесність. Ефір триває понад дві години, і за цей час аудиторії надається право голосувати по телефону та в Інтернеті за політиків, які перебувають в студії.

Проект “Право на владу” цікавий тим, що в ньому замість модератора один час був “голос за кадром”, але тепер концепція змінилася, і в шоу відразу двоє ведучих. Втім, обидва варіанти формату вказують на якийсь протест проти директивної традиції у веденні політичних телепрограм. Адже, щоб терапія допомогла, ніхто не повинен бути диктатором. Ніяких репресій, негативних оцінок і поділу на хороших і поганих героїв. У центрі процесу – клієнт, його почуття, інтереси, його “тут і зараз”. Це співзвучно гуманістичному напрямку в терапії. Чи можна сказати, що цей підхід благодійний для нашої політичної патології? Швидше навпаки, він провокує всіх учасників шоу, зокрема й провідних, ще міцніше триматися за власну непримиренну позицію, за прикладом героя відомого анекдоту: проблему не подолав, зате як поважаю себе за це!

Можемо окреслити плюси та мінуси передачі “Право на владу”.

Плюси:

- залишається дієвим інструментом донесення меседжів до великої аудиторії;
- дає змогу мобілізувати “свого” виборця;
- є зручним комунікаційним майданчиком;
- є трибуною, з якої опозиційні політики можуть промовляти до свого електорату без посередників;
- надає можливість побачити справжні обличчя політиків;
- дає змогу обговорити невидимі проблеми, що накопичились у суспільстві, та висвітлити різні бачення цих проблем;

- дає можливість висловити свій погляд на події в країні та обговорити нагальні проблеми життя людей;
 - є засобом налагодження зворотного зв'язку у комунікаційній системі “влада – суспільство”.
- Мінуси:
- політики використовують ефір програми із агітаційно-пропагандистською метою;
 - робить віртуальною політичну діяльність, змушуючи політиків займатися риторикою, а не діями;
 - занадто велика “шоуїзація” ефіру;
 - вдосконалюються маніпуляції, а публічність зводиться до примітивних конфліктів;
 - є моделлю публічної презентації влади – так би мовити, в режимі діалогу та прямого ефіру;
 - відсутність конструктивізму в дискусіях;
 - у центрі події – не тема або проблема, а гості студії;
 - головне завдання модераторів та запрошених гостей – не пошуки істини в дискусії, а можливість попіаритися на важливих проблемах;
 - демонструючи найгірших, найодіозніших персонажів політикуму, підривають довіру до публічної політики в Україні, відштовхують виборців від участі у виборчих кампаніях, стимулюють відразу в громадян і платників податків до інститутів державного управління як таких;
 - має ознаки вистави, якою керують режисери з одного центру;
 - спричиняє втрату репутації політиків через участь у скандальних “дискусіях” без мети й результату;
 - актуальність заявлених тем може втратити значення через “смісловий хаос”, що ускладнює для телеглядача формування раціональних висновків;
 - ток-шоу не впливає прямо на вирішення проблем через відсутність громадянського суспільства.

Висновки. Ефективність українського телебачення визначається великою мірою популярністю таких жанрових форматів, як ток-шоу. Саме вони сьогодні помітно впливають на формування обличчя телебачення. Стилїстика сучасного телеефіру диктується законами видовища, елементи якого збагатили телевізійну публіцистику, утворивши, по суті, новий жанровий формат, який має характер шоу.

Сьогодні ток-шоу належать до найрейтинговіших передач, тому їх автори зацікавлені у підтриманні та збереженні аудиторії.

Політичні телешоу розглядають як “замінник демократії”, що витіснив реальну політику. Аналіз поглядів вітчизняних науковців, медіа-критиків та медіа-експертів свідчить про неоднозначність сприйняття програм та багатоцільову роль суспільно-політичних ток-шоу.

1. Довженко О. Країна переможеної теледемократії / О. Довженко // Український журнал. – 2010. – № 7. – С. 20–22. 2. Еришова Т. С. “Теледемократія” и трансформація публічної сфери / Т. С. Еришова // Грані. – 2012. – № 10 (90). – С. 62–66. 3. Іванов В. Держава та політика в інформаційному суспільстві / В. Іванов // Май М. Медіа-політика в інформаційному суспільстві / Манфред Май; [пер. з нім. В. Климченко та В. Олійник]; за ред. В. Іванова. – К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2011. – С. 7–15. 4. Кондратьєва Н. Е., Мордовина Л. В. Ток-шоу как жанр современной массовой культуры [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.analiculturolog.ru> 5. Могилевская Э. Ток-шоу как жанр ТВ: происхождение, разновидности, приемы манипулирования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.relga.ru> 6. Недопитанський М. І. Телевізійне ток-шоу: секрети популярності та виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.journ.univ.kiev.ua> 7. Рибак І. В. Медіатизація політики як ключовий вектор трансформації легітимаційних та делегітимаційних практик в Україні / І. В. Рибак // Гілея : науковий вісник : зб. наук. пр., Вип. 49 (№ 7) / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, УАН ; голов. ред. В. М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2011. – С. 620–628. 8. Салюк Т. Готовимся проводить ток-шоу [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://www.adic.org.ua> 9. Томак М. “Барьер” для ток-шоу. Особенности украинской адаптации американских форматов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.day.kiev.ua> 10. Цибулько К. Ток-шоу як об’єкт телекритики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franko.lviv.ua>

REFERENCES

1. Dovzhenko O. *The Country of the Defeated Teledemocracy* / O. Dovzhenko // *Ukrainian Journal*. – 2010. – No. 7. – P. 20–22.
2. Ershova T.S. “Teledemocracy” and the transformation of the public sphere / T. S. Ershova // *Facets*. – 2012. – № 10 (90). – P. 62–66.
3. Ivanov V. *State and Politics in the Information Society* / V. Ivanov // *May M. Media Policy in the Information Society* / Manfred May; [trans. from german V. Klymchenko and V. Oliynyk]; ed. by V. Ivanov – K.: Academy of Ukrainian Press, Center of Free Press, 2011. – P. 7–15.
4. Kondratyova N. E., Mordovyna L.V. *Talk-show as a genre of modern popular culture* [Electronic resource]. – Mode access to the resource: <http://www.analiculturolog.ru>
5. Mogylevskaya E. *Talk shows like TV genre: origin, varieties, techniques of manipulation* [Electronic resource]. – Mode of access to the resource: <http://www.relga.ru>
6. Nedopytanskyi M.I. *Television talk show: secrets of popularity and production* [Electronic resource]. – Mode of access to the resource: <http://www.journ.univ.kiev.ua>
7. Rybak I.V., *Mediation of Policy as a key vector of the transformation of legitimate and delegitimate practices in Ukraine* / I. V. Rybak // *Gileia: scientific bulletin: collection of scientific works*. Ed. 49 (No. 7) / National Pedagogical University named by M.P. Drahomanov, UAN; editor – in – chief V.M. Vashkevych. – K.: VIR UAN, 2011. – P. 620–628.
8. Saliuk T. *We are preparing to hold a talk show* [Electronic resource]. – Access to the resource: <http://www.adic.org.ua>
9. Tomak M. “Barrier” for the talk show. Features of the Ukrainian adaptation of American formats [Electronic resource]. – Mode of access to the resource: <http://www.day.kiev.ua>
10. Tsybul’ko K. *Talk show as an object of television criticism* [Electronic resource]. – Resource access mode: <http://www.franko.lviv.ua>